

Design és Oktatás: Egy kreatívan irányított kapcsolatteremtés

A tanulmány egy kompakt irodalmi körkép a design mint kreatív oktatásmódszertani eszköz lehetséges dimenziói mentén. A design és az oktatás kreatív kapcsolata és az ebben rejlő lehetőségek kiaknázása a zárt oktatási keretrendszerben egy érdekes, újszerű lehetőséget teremt. A tanulmányban a leginkább meghatározó, és a központi témát inspiráló cikkek áttekintésére és tágabb keretbe foglalására kerül sor. A cikk elején bemutatásra kerül a DIS.CO (designkommunikáció) módszertana, ezt követően kerül sor a módszert támogató, gondolatiságára nagy hatással bíró, tudományosan és a gyakorlatban is már sokszor bizonyító „Design Thinking” elméletét és alkalmazását taglaló folyóiratok irányított elemzésére.

1. A kiindulási pont

Tanulmányunk központi egységét a design és az oktatás között meghatározható kapcsolat határozza meg. Fontos, hogy felhívjuk a figyelmet a két terület közötti szinergiában rejlő lehetőségek kihasználása. Ma Magyarországon az oktatás zárt, meglehetősen formális keretek között zajlik, a mindenkor oktatáspolitikai által meghatározott keretrendszereken belül. Ettől eltérhetnek az alternatív, illetve alapítványú támogatási iskolák. Feltételezésünk, miszerint egy jól kiválasztott, gondosan a helyzetre szabott, kreatív oktatásmódszertani eszköz formabontó hatással lehet a formális keretek között tanuló diákok gondolkodásmódjára. Kiemelt jelentőségűnek tartjuk az általános iskolák, az itt tanuló diákok, és az itt dolgozó pedagógusok vizsgálatát a design mint kutatási dimenzió szemszögéből. Noha egyik pillanatról a másikra radikálisan nem lehet átalakítani egy valamilyen formában működő oktatási rendszert, a kialakított szabályokat, azonban, ha nem keretezzük be a kreativitást, ha teret adunk olyan módszerek tananyagba történő integrálásába, ami más típusú aktivitásra és gondolkodásra ösztönzi a diákokat annak hosszú távon ösztönző ereje lehet, mind a diákok, mind a pedagógusok, és így az iskola fejlődése szempontjából egyaránt.

A következőkben meghatározott szempontrendszerek (DIS.CO módszertan, wikinómikus együttműködés, nyílt problémamegoldás, Design Thinking módszere) mentén jelenítjük meg a témára legnagyobb hatást gyakorló szakirodalmakat, kiemelve azt a hozzáadott értéket, amit az adott szerző adott műve hozzatett ehhez a sokoldalú

témakapcsoláshoz. A most bemutatásra és elemzésre kerülő szakirodalmak kulcselemei az 1. ábrán látható módon vizualizálhatók egy szófelhőben.

1. ábra: Design és Oktatás címszavai szófelhőben ábrázolva

Forrás: Saját szerkesztés

2. DIS.CO – A designkommunikáció módszertana

A design és az oktatás közötti kapcsolat megteremtésére, és a benne rejlő lehetőségek feltérképezésére az oktatás aspektusából a designkommunikáció módszertanát alkalmazzuk. A designkommunikáció definíció szerint fejlesztésbe (fejlődésbe) integrált kommunikáció (Co & Co Communications Kft., 2008), mely egy olyan kapcsolatteremtési szemléletet képvisel, amely HÍD-ként jelenik meg a különböző diszciplínák és diskurzusok, a társadalom és a gazdaság jelenségei között. A módszerével valósídejű kapcsolatot lehet teremteni oktatás, kutatás és vállalkozás között” (Cosovan – Horváth, 2016: 36). Egy empátiára építő szemlélet, mely az objektív jó (ami nekem jó, és másnak is jó) fogalmát részesíti előnyben. A módszertan nem keretezi be a kreativitást, nem mondja meg, hogy mi a jó irány, hanem segítségével kialakítható a jó irány. Egy kreatív, akadémiai alapokon álló módszertan, ami az elméleti háttérrel és a gyakorlati tapasztalatot a lehető legjobban fogja össze. Alapvetően nyílt problémamegoldó helyzetek megértését és megoldását támogatja, ahol nem állnak rendelkezésre kész módszerek és irányok (Cosovan – Horváth, 2016). Adott szituációban az eredmény, és a hozzá vezető út, mint módszertan egyszerre, egy időben, egymást befolyásolva

realizálódik, és segíti a döntéshozatalt. A problémát lehetőségként definiálja, valamint tervezői szemléletre épít. Rögzíti, hogy nem minden ember designer, de mindenki képes kreatív kapcsolatteremtésre, ami a módszer alapját képezi (Cosovan, 2009).

3. Wikinómikus együttműködés és DIS.CO

A wikinómikus együttműködés módszertani és gyakorlati katalizátora a designkommunikáció. A módszer nagyon jól épít a csoportdinamikai hatásokra, így a diákokat a kutatás egyes elemeiben wikinómikus együttműködés során figyeli meg. Benkler (2006) alapján a Wikinómia az egyenrangúak együttműködéseként definiálható. Ez a meghatározás kulcsmotívumként van jelen az empirikus kutatás alapját jelentő DIS.CO workshopokon. Nem számít, hogy tanárok és diákok a hétköznapiakban egy meghatározott hierarchiarendszer, alá-fölérendeltségi viszonyban dolgoznak együtt, a wikinómikus együttműködések során ezt a tényezőt háttérbe szorítjuk, és a legfontosabb első lépés, hogy tudatosítjuk a diákokban és a pedagógusokban egyaránt, hogy itt most mindenki egyenrangú félként van jelen, a hozzászólások, ötletek teljesen egyenlőként kezelendők a folyamat során. Tapscott és Williams (2006) ezt kiegészítik azzal, hogy a wikinómikus tömeges együttműködés alapja nem más, mint a nyíltság, az egyenrangúak együttműködése, a megosztás és a globális cselekvés. Cosovan és Horváth (2016) bizonyította, hogy a wikinómikus együttműködés a formális oktatás keretei között is létrejöhet a felsőoktatásban. Egy erre épülő kutatási irány a wikinómikus együttműködés és a designkommunikáció együttműködése, mint kreatív oktatásmódszertani eszköz, ahol a vizsgálat fókuszát és célcsoportját általános iskolá(k) jelentik. Staley (2009) megállapítása alapján hasonlóan a Wikipédiához, a wikinómia oktatásban történő értelmezése is platformalapú.

Tapscott és Williams (2006) definíciójának négy alapvetése a következőképpen értelmeződik újra az általános iskolák esetében:

Nyíltság: A nyíltság, nyitottság a tantermi kereteken belül azt jelenti, hogy nyitottnak és befogadónak kell lenni az új helyzetre. Az általános iskolában az is ritka, hogy kis csoportokban dolgoznak, és oldanak meg feladatokat. Amikor pedig 20-25 embernek (diáknak és tanárnak) kell együtt teljesíteni egy kitűzött célt, ráadásul vegyes résztvevői összetételben, akkor ez még nagyobb kihívás. Kizökkennek a komfortzónából, a jól megszokott biztos helyzetből, ahol újraértelmeződnek a szerepek és felelőségek.

Egyenrangúak együttműködése: Nincs különbség tanár és diák között. A foglalkozást, workshopot tartó tréner, a projektben részt vevő tanárok, és diákok mind-mind egyenrangú félként vannak jelen. Mindenki hozzáadott gondolata egyaránt értékes és figyelemre méltó, az alá-fölérendeltségi viszony megszűnik erre a kis időre, ami segíti azt, hogy a DIS.CO, mint kreatív oktatásmódszertani eszköz kizökkentse a hallgatót a megszokott metódusból, ezzel új, és más jellegű gondolkodásra készítse.

Megosztás: Az itt szerzett tudást, az együttműködés során kialakított projektet megosztják a táblán krétával, vagy digitálisan az osztálytermekben található interaktív táblán, szóban egymás között, valamint online közösségi platformokon egyaránt.

Globális cselekvés: A projekt később kiterjeszthető a résztvevő diákok osztálytársai, majd az iskola tanulói, és később városi szinten egyaránt. Majd az itt megszerzett, elsajátított tudás más formában tovább terjeszthető

4. Divergens gondolkodás és a nyílt problémamegoldási helyzetek

A designkommunikáció a problémát lehetőségként értelmezi, éppen ezért a divergens gondolkodást igénylő problémamegoldási helyzetekben alkalmazható. Nincs egyetlen jó megoldás, illetve nem is biztos, hogy egyáltalán létezik jó megoldás. Nemcsak a megoldás, de a hozzá vezető út is a folyamat során alakul. A wikinómikus együttműködés során is nyílt problémamegoldás valósul meg (Dorst, 2011). Dorst (2011) munkájában a tervezői gondolkodást úgy jellemzi, hogy egymással szembe állítja a nyílt és a zárt problémamegoldás helyzetét, amivel rávilágít, és megerősíti a designkommunikáció nyílt problémamegoldó helyzetre való törekvését. Dorst (2011) cikke mérföldkő lehet a designkommunikáció módszertanának lényegi megértésében, és abban, hogy az ebben rejlő lehetőségek milyen formában használhatóak ki az oktatás fejlesztése területén. Képletszerűen ábrázolja a nyílt és a zárt problémamegoldás összetevőit.

Amikor ismerjük azt, hogy mit szeretnénk létrehozni, és tudjuk, hogy mi az az út, amelynek segítségével eljuthatunk az eredményhez (ami egy jól meghatározható célérték), akkor zárt problémamegoldásról beszélünk, melynek képletét az előzőleg idézett tanulmány alapján a következőképpen vázolhatjuk fel: **Mit +Hogyan = Eredmény (adott)**. Ebben az esetben bármelyik összetevő hiányzik, akkor a másik kikövetkeztethető. Amikor azonban valamelyik, vagy mindkét összetevő kérdésessé, bizonytalanná válik, akkor érkezünk el a nyílt problémamegoldási helyzetekhez. **Mit/???+Hogyan/???=Eredmény (Vágyott érték)**.

5. Az elméleti bázis: Design Thinking

Egy adott értelmezésben a designkommunikáció a design thinking alapjaira támaszkodik. A design thinking szisztematikus kreativitásra épít, lineárisan egymást követő lépések határozzák meg ezt az alkalmazott kutatói módszertant, mely Brown (2008) nevéhez fűződik. A módszertan alapján a probléma megoldása három egymást követő fázisban történik: (1). a vizsgált kérdés, és/vagy probléma vizsgálata és megértése (inspiration), a helyzethez köthető, (2) a helyzetből kiinduló javaslatok és tervek gyűjtése (ideate), majd a megvalósítás (implementation) (Brown, 2008).

A design thinking módszerét széles körben alkalmazzák, és a fent említett lépéssorozatot további fázisokra bontják (Define, Explore, Interpret, Ideate, Prototype, Iterate,

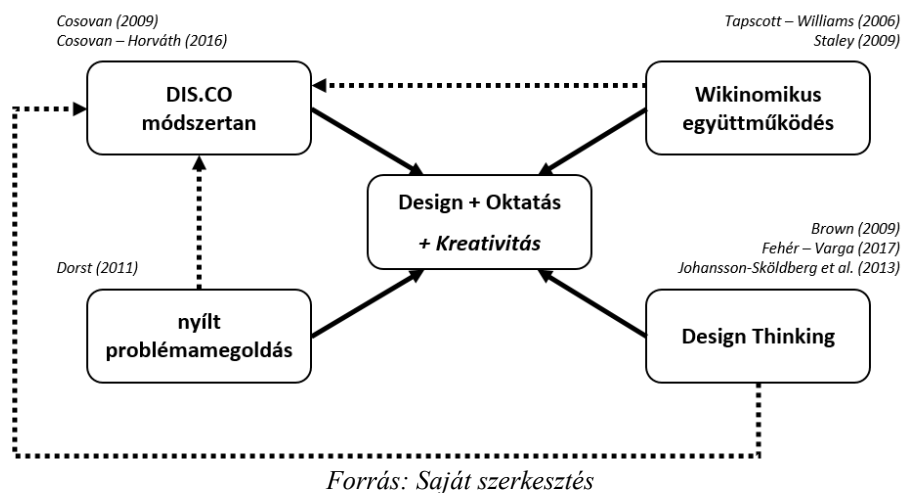
Implement, Enhance) (Fehér – Varga, 2017). A design thinking mint lineáris tervezői megközelítés menedzseri döntésekben hatékonyságnövelő eszközként kerül alkalmazásra (Johansson-Sköldberg et al., 2013), és számos tréning épül az alapjaira.

A design thinking szakirodalom segítségével, gondolatiságának ugródeszkeként történő alkalmazásával született meg a designkommunikáció módszertana, mely a szisztematikus kreativitást tartományokat megváltoztató kreativitásra cseréli, és ami a kötött rutinok helyett az organikus rítus eszközrendszerére épít. A design thinking módszer alapos tanulmányozása, Brown munkásságának és elemzésének mély értelmezése segített hozzá a két módszertan megértéséhez, a különbségek és a hasonlóságok elválasztásához, és az összehasonlíthatóság dimenzióinak feltárásához.

6. Összegzés

A *Design*, az *Oktatás* és a kettőt átható *Kreativitás* jelenségének középpontba állításával a rövid irodalmi összefoglaló tematizálását mutatja a 2. ábra. Az ábrán nyilakkal kerültek jelölésre az egyes dimenziók, mint külön vizsgált aspektusok, valamint egymásra hatásuk. Ma az oktatás és a design egy igen kedvelt téma, ami sokszor (és egyre gyakrabban) kerül a kutatói figyelem középpontjába is.

2. ábra: A szakirodalmak tematikus feldolgozása és egymásra hatása a design és az oktatás mint központi dimenzió ábrázolásával

A központi fogalmaknak gyakorlati és elméleti oldalról közelítve egyaránt kiemelt jelentősége van. A design, a kreativitás és az oktatás kapcsolatának kvalitatív módszertani eszközökkel történő további kutatása további bepillantást nyújt a fogalmak illeszkedésébe és együtt történő alkalmazásuk gyakorlati jelentőségébe. Ezzel összefüggésben a téma egy általános iskolákban folyó akciókutatás-sorozat alapjául is szolgál e tanulmány megjelenésével párhuzamosan (előzetes eredményekért ld. Horváth et al., 2018).

Az akciókutatás valódi célja, „hogyan együttműködésen keresztül pozitívan járuljon hozzá mind az emberek valós gondjaihoz egy azonnali problémás szituációban, mind a társadalomtudomány céljaihoz egy mindkét fél által kölcsönösen elfogadható etikai keretben” (Rapoport, 1970: 499). Az akciókutatás bizonyított sokszínűsége minden lehetőséget megad a gyakorlat jobbá tételére, az egyéni és csoportos kreatív tanulásra, ennek megfelelő, élményszerű vizsgálatára, valamint a társadalmi hasznosításra (Vámos, 2013). Az itt összegzett elemzés kiindulópontja a design lehetséges aspektusain túl az oktatás, a különböző alternatív iskolák, az itt alkalmazott pedagógiai módszerek gyakorlati átvilágításának.

Felhasznált irodalom

- Benkler, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom* New Haven, CT: Yale University Press.
- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard Business Review*, 86(6), 84-93.
- Co & Co Communications Kft. (2008). Designkommunikáció = Fejlesztésbe integrált kommunikáció. *Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Szabadalmi Közlöny és Védjegyértéktető*, 113(12[1]), Lajstromszám: 196961.
- Cosovan, A. (2009). *DISCO* Budapest: Co & Co Communications.
http://issuu.com/cosovan/docs/ca_disco_web Letöltve: 2018.12.01.
- Cosovan, A. – Horváth, D. (2016). Emóció – Ráció: Tervezés – Vezetés: Designkommunikáció. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 47(3), 36-45. URL:
<http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2307/1/VT2016n3p36.pdf>
- Dorst, K. (2011). The core of ‘design thinking’ and its application. *Design Studies*, 32(6), 521-532. doi: 10.1016/j.destud.2011.07.006
- Fehér, P. – Varga, K. (2017). *Using Design Thinking to Identify Banking Digitization Opportunities–Snapshot of the Hungarian Banking System*. 30th Bled eConference: Digital Transformation – From Connecting Things to Transforming Our Lives, June 18–21, 2017, Bled, Slovenia.
- Horváth, D. D. – Cosovan, A. – Csordás, T. – Horváth, D. – Mitev, A. (2018). *Vállalkozásra fel, gyerekek! – A vállalkozói attitűd fejlesztési lehetőségei gyermekkorban a designkommunikáció módszertanának alkalmazásával*. Neumann János Egyetem - III. Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferencia 2018, Neumann János Egyetem, Kecskemét, 2018.09.27-28.
- Johansson-Sköldberg, U. – Woodilla, J. – Çetinkaya, M. (2013). Design Thinking: Past, Present and Possible Futures. *Creativity and Innovation Management*, 22(2), 121-146. doi: 10.1111/caim.12023
- Rapoport, R. N. (1970). Three Dilemmas in Action Research: With Special Reference to the Tavistock Experience. *Human Relations*, 23(6), 499-513. doi: 10.1177/001872677002300601
- Staley, D. J. (2009). Managing the Platform: Higher Education and the Logic of Wikinomics. *EDUCAUSE Review*, 44(1), 36-38.
- Tapscott, D. – Williams, A. D. (2006). *Wikinomics: How mass collaboration changes everything* New York, NY: Penguin.
- Vámos, Á. (2013). A gyakorlat kutatása a neveléstudományban – az akciókutatás. *Neveléstudomány*, 13(2), 23-42.